

CANs rapporteringssystem om droger (CRD)

Tendenser i Göteborg vinterhalvåret 2005–2006

Erik Fender

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
Stockholm, 2006

Innehåll

Inledning.....	3
Resultatredovisning.....	4
Användningen: Vilka droger har ökat respektive minskat?	4
Tillgången: Vad har ökat respektive minskat?	5
Priset på gatunivå	6
Förändringar i missbruket i vissa grupper.....	7
Förändringar i missbruksmönstret.....	7
Nya droger.....	8
Vanligaste drogerna.....	8
Har arbetssättet förändrats?	8
Göteborg – hela landet	9
Referenser.....	10

Inledning

Den 1 juli 1985 fick CAN regeringens uppdrag att följa drogutvecklingen i landet. I uppdraget ingick bland annat att utveckla ett regionalt rapporteringssystem. Målsättningen var att genom rapportörer i ett antal kommuner få en snabbare indikation på förändringar i missbrukssituationen än vad officiell statistik kan ge.

Undersökningen är en enkätundersökning riktad till länspolismyndigheterna samt respondenter i ett urval av kommuner som jobbar inom socialtjänst, sjukvård, polis, frivård eller frivilligorganisationer och som antas ha kunskap om den lokala drogsituationen. Undersökningen, som genomförs två gånger per år, syftar främst till att ge en bild av trenderna i missbruksutvecklingen och nya drogmönster i deltagande kommuner. Rapportörerna ombeds alltid att endast lämna uppgifter utifrån kunskaper de fått genom sitt arbete på orten eller i regionen.

CANs rapporteringssystem om droger (CRD) har utvecklats kontinuerligt. Vid datainsamlingen våren 2006 ingick totalt 28 kommuner i rapporteringen samt alla länspolismyndigheter. Antalet uppgiftslämnare varierar beroende på ort och storstadskommunerna har fler rapportörer än andra kommuner. Detta medför att de tre storstadsområdena påverkar totalsiffrorna förhållandevis mycket.

Eftersom urvalet av kommuner inte är slumpmässigt gör undersökningen inte anspråk på att vara riksrepresentativ. Det strategiska urvalet medför ändå goda möjligheter att förhållandevis snabbt fånga upp information om nya preparat och nya drogtrender, vilket är det primära syftet.

I samband med vårens datainsamling har CAN samarbetat med Kunskapskällar'n (Göteborgs Stads informationscentrum för alkohol- och narkotikafrågor) för första gången. Samarbetet initierades under hösten för att undvika dubbelarbete och innebär att Kunskapskällar'n hjälper CAN med kontakter i Göteborg och håller adressregistret uppdaterat för kommunen. I utbyte får de tillgång till nyinsamlad data från Göteborg och kan komma att ta kontakt med uppgiftslämnarna i samband med egna analyser och fördjupningar.

Föreliggande rapport har tillkommit på uppdrag av Kunskapskällar'n för att utifrån det insamlade materialet ge en överblick över situationen i Göteborg och skapa en utgångspunkt för fortsatta fördjupningar.

Frågeformulären sändes ut i slutet på mars 2006. Svaren skulle sändas till CAN senast den 21 april. Därefter kontaktades de rapportörer som inte svarat. Inrapporteringen avslutades den 22 maj. Då hade 186 uppgiftslämnare i riket besvarat den regelbundna enkäten. Antalet inkomna svar från Göteborg var 32 av totalt 33 uppgiftslämnare. Uppgiftslämnaren som inte svarade kom från Frivården och uppgav att enkäten skulle adresseras till någon annan. Vederbörande skulle vidarebefordra enkäten, men några svar inkom aldrig.

Resultatredovisning

Totalt har 32 rapportörer medverkat i undersökningen från Göteborgs kommun, 11 inom socialtjänsten, 16 inom sjukvården, två inom polisen och tre inom frivilligorganisationer.

Användningen: Vilka droger har ökat respektive minskat?

Gemensamt för alla bedömningsområden är att fler uppgiftslämnare redovisat en oförändrad situation alternativt att de inte vet jämfört med antalet som svarat att det skett en ökning eller minskning. Det var fler som uppgav att en ökning skett än en minskning.

Vad gäller tungt, regelbundet och tillfälligt narkotikamissbruk svarade 19 uppgiftslämnare att det tunga och regelbundna missbruket inte har förändrats (tabell 1). Enligt 14 rapportörer har det tillfälliga missbruket inte förändrats. Det missbruk som flest respondenter uppgav ha ökat var det regelbundna missbruket följt av det tillfälliga. Rapportörerna från frivilligorganisationerna upplevde den största förändringen av det regelbundna missbruket där två av tre uppgav att det ökat.

Resultatet skiljde sig från de två tidigare CRD-undersökningarna. Hösten 2005 uppgav 6 av totalt 17 uppgiftslämnare att det tunga missbruket ökat och våren 2005 uppgav 6 av totalt 16 att det tunga missbruket ökat.

En majoritet av rapportörerna uppgav att ingen förändring av användningen skett vad gäller preparaten cannabis, amfetamin och heroin som injiceras. Totalt 19 stycken svarade att de inte hade någon uppfattning om förändringar för preparaten LSD och kat. För ecstasy och kokain uppgav knappt hälften, 14 stycken, att de inte hade någon uppfattning. De preparat som flest uppgiftslämnare rapporterade ha ökat var GHB, rökheroin och kokain. Minst en från varje yrkesgrupp svarade att GHB ökat, vilket kan tyda på att en verklig ökning skett. Från frivilligorganisationerna uppgav alla uppgiftslämnare, tre stycken, att det skett en ökning av rökheroin.

I de två senaste undersökningarna, det vill säga sedan våren 2005, uppgav flest uppgiftslämnare att kokain, rökheroin och GHB ha ökat. För kokain och GHB kunde man se samma resultat hösten 2004.

Många uppgiftslämnare rapporterade att missbruk av alkohol respektive ungdomar som regelbundet berusar sig ökat under undersökningsperioden. Dessa är de två kategorier av missbruk som flest rapportörer uppgav ha ökat. Missbruk av alkohol rapporterades ha ökat de senaste sex månaderna av 10 uppgiftslämnare. Hälften som redovisade denna ökning, fem personer, arbetade inom sjukvården. Nio uppgiftslämnare rapporterade en ökning bland ungdomar som regelbundet berusar sig. Båda rapportörerna inom polisen beskrev denna ökning.

En majoritet uppgav att ingen förändring skett för missbruk av sömnmedel, fem rapportörer uppgav ett ökat missbruk av sömnmedel, tre av dessa arbetade inom socialtjänsten.

Flest respondenter har i alla undersökningarna sedan hösten 2003 svarat att missbruket av alkohol ökat, innan dess var det missbruk av sömnmedel/lugnande medel som flest respondenter uppgav ha ökat.

Tre uppgiftslämnare kommenterade ytterligare preparat utöver de som fanns angivna i formuläret. Samtliga tre, två från socialtjänsten och en från sjukvården, uppgav att det skett en ökning av användandet av subutex.

Tabell 1. Uppgiftslämnarnas bedömning av förändringarna i antal personer när det gäller drogsituationen i Göteborg de senaste 6 månaderna (oktober 2005–mars 2006). Antal av de 32 uppgiftslämnarna.

	Före- kommer ej	Ökning	Ingen förändring	Minskning	Vet ej	Ej svar
Tungt narkotikamissbruk ^{a)}	–	4	19	1	8	–
Regelbundet narkotikamissbruk ^{b)}	–	6	19	–	7	–
Tillfälligt narkotikamissbruk ^{c)}	–	5	14	–	13	–
Cannabis	–	1	23	1	7	–
Injicerar amfetamin	1	1	19	1	10	–
Amfetamin på annat sätt	–	3	21	1	7	–
Injicerar heroin	1	1	16	2	12	–
Röker heroin	–	6	12	2	12	–
Kokain	1	5	11	–	14	1
Ecstasy	–	2	12	4	14	–
Kat	3	2	8	–	19	–
LSD	1	1	9	2	19	–
GHB	–	7	12	1	11	1
Sniffning	5	1	11	1	14	–
Missbruk av sömnmedel/lugnande medel	–	5	18	1	7	1
Anabola steroider (AAS)	2	1	9	2	18	–
Missbrukar alkohol	–	10	15	1	6	–
Ungdomar (<19 år) som regelbundet berusar sig	–	9	8	–	15	–

a) Tungt narkotikamissbruk = allt missbruk av narkotika där injektion förekommit, samt allt övrigt dagligt eller så gott som dagligt missbruk av narkotika.

b) Regelbundet narkotikamissbruk = använt narkotika någon/några gånger per månad – någon/några gånger per vecka och där intagningsättet är annat än injektion.

c) Tillfälligt narkotikamissbruk = använt narkotika någon/några gånger.

Tillgången: Vad har ökat respektive minskat?

På frågan om tillgången på narkotika har en majoritet av rapportörerna svarat att det inte skett någon förändring eller att de inte vet (tabell 2).

När det gäller narkotiska preparat uppgav rapportörerna att det framför allt skett en ökning av tillgången på amfetamin, åtta stycken, och kokain, fem stycken. Samtliga, tre stycken, som arbetar inom frivilligorganisationer rapporterade om en ökad amfetamintillgång. Amfetamin var tillsammans med GHB den enda drog där någon från varje yrkeskategori sett en ökning. Ökning av tillgången på kokain har framför allt rapporterats från sjukvården, fyra av de fem uppgiftslämnare som rapporterat en ökning kommer därifrån. Sex uppgiftslämnare svarade att tillgången på bensodiazepiner ökat vilket innebär att det var ett av de preparat som uppgavs ha ökat av flest personer. Av de sex som svarade att en ökning skett arbetade tre inom socialtjänsten, två inom sjukvården och en för en frivilligorganisation.

En viss skillnad i tillgången kan noteras jämfört med tidigare studier. Från de två tidigare undersökningarna rapporterades flest uppgiftslämnare att tillgången på GHB ökat följt av brunt heroin och kokain, medan amfetamin nämndes av flest uppgiftslämnare den gången.

Tabell 2. Uppgiftslämnarnas bedömning av förändringarna i tillgången på olika preparat samt illegala bensodiazepiner, anabola steroider och svartsprit i Göteborg de senaste sex månaderna (oktober 2005–mars 2006). Antal av de 32 uppgiftslämnarna.

	Före- kommer ej	Ökning	Ingen förändring	Minskning	Vet ej	Ej svar
Hasch	–	2	20	–	10	–
Marijuana	–	1	14	1	16	–
Vitt heroin	2	2	12	–	16	–
Brunt heroin	–	3	12	–	16	1
Amfetamin	–	8	15	–	9	–
Kokain	–	5	9	–	17	–
Ecstasy	–	1	14	2	15	–
Kat	2	2	8	–	20	–
LSD	–	–	7	2	23	–
GHB	–	5	12	1	14	–
Bensodiazepiner	–	6	15	1	10	–
Anabola steroider	–	–	9	1	22	–
Svartsprit	–	12	8	–	12	–

Tillgängligheten på svartsprit (smuggelsprit och hembränt) uppgavs ha ökat av 12 respondenter. Ökningar rapporterades från åtminstone en från varje yrkesgrupp; fyra från socialtjänsten respektive sjukvården, tre från frivilligorganisationer och en från polisen. Även i tidigare undersökningar har antalet rapportörer som redovisat en ökad tillgång varit störst för svartsprit.

Två uppgiftslämnare uppgav ytterligare preparat. En rapportör från sjukvården svarade att tillgängligheten på subutex ökat, medan en rapportör från socialtjänsten menade att tillgängligheten generellt ökat på grund av Internet.

Priset på gatunivå

Prisuppgifterna bör tolkas med stor försiktighet då beräkningarna baseras på svar från relativt få rapportörer, från polisen har ingen rapportör svarat på denna fråga. Bäst kännedom har uppgiftslämnarna om hasch, amfetamin, kokain och brunt heroin. Flest svar har inkommit från socialtjänsten.

Tabell 3 visar att samtliga preparat, förutom kat, har en lägre median i Göteborgsstudien jämfört med medianen för CRD vårterminen 2006.

Tabell 3. Genomsnittspriser på narkotiska preparat i mars 2006 redovisade av uppgiftslämnarna i Göteborg och medianpriserna i hela undersökningen.

		Medelvärde	Median	Variation i kr	Antal svar	Median i CRD vt-06
Hasch	kr/gram	66	65	35–100	10	80
Marijuana	kr/gram	81	83	60–100	4	90
Vitt heroin	kr/gram	980	1000	200–1500	5	1500
Brunt heroin	kr/gram	883	800	150–1500	9	1000
Kokain	kr/gram	733	800	300–1000	9	800
Amfetamin	kr/gram	161	165	80–250	10	215
Ecstasy	kr/tablett	81	90	25–120	8	100
Kat	kr/knippa	200	200	200	1	150
LSD	kr/tripp	154	100	50–400	5	100
GHB	kr/kapsyl	26	20	20–50	7	30

Förändringar i missbruket i vissa grupper

Av de 32 rapportörer som medverkat i undersökningen har åtta svarat att narkotikamissbruket förändrats i vissa grupper. Sex uppgiftslämnare svarade att missbruket gått ner i åldrarna och tre att fler kvinnor än tidigare missbrukar narkotika. Alla svar kom från socialtjänsten och sjukvården med undantag för en polis som svarade att GHB-missbruket ökat bland såväl yngre som äldre.

Det var 11 respondenter som svarade att alkoholmissbruket förändrats i vissa grupper. Svaren ger inte någon entydig bild av hur missbruket förändrats förutom att allt fler yngre missbrukar alkohol, vilket rapporterades av sex uppgiftslämnare. Majoriteten av dessa svar kom från rapportörer inom sjukvården. En respondent från socialtjänsten skriver att ”zigenarna missbrukar mer alkohol”. En rapportör från en frivilligorganisation uppgav att en ökning skett hos personer mellan 30–50 år. Ingen från polisen gav några svar på denna fråga.

Förändringar i missbruksmönstret

Sex respondenter svarade att missbruksmönstret förändrats de senaste sex månaderna, 17 att det inte har förändrats och nio stycken de inte har någon uppfattning. De som svarat att missbruksmönstret förändrats kommer uteslutande från socialtjänsten, tre stycken, och sjukvården, tre stycken. Ingen från polisen eller någon frivilligorganisation har rapporterat om någon förändring. Totalt fem, tre från sjukvården och två från socialtjänsten, svarar att det skett en ökning av blandmissbruket. Av dessa fem preciserar en rapportör från sjukvården vilka droger som blandas, nämligen heroin och subutex. Ytterligare en av dessa fem, från socialtjänsten, rapporterar att blandmissbruk av alkohol och bensodiazepiner förekommer. En annan rapportör från socialtjänsten uppgav ett ökat missbruk av substitutionspreparat (subutex).

Nya droger

Uppgifterna nedan om nya droger baseras på rapportörernas egna beskrivningar. För mer information se Rask 2006.

Åtta uppgiftslämnare svarar att något nytt narkotiskt preparat dykt upp de senaste sex månaderna som de tidigare inte rapporterat om.

En inom socialtjänsten rapporterar om **D10** som är en blandning av amfetamin och rohypnol. Det intas oralt i tablettform och missbrukas mest av ungdomar. En tablett kostar cirka 15 kronor.

En annan respondent beskriver ett nytt preparat som uppgiftslämnaren ej vet namnet på. Det används istället för GHB och fungerar som smärtstillande. Ämnet finns i bilbatterier och används främst av GHB-missbrukare.

En polis rapporterar om preparatet **blue fusion**, som troligen är en variant av GHB. Blue fusion intas oralt och symtom som rapporterats är våldsamt uppträdande och medvetlöshet. Preparatet missbrukas av ungdomar.

Fem rapportörer från sjukvården har svarat att det dykt upp nya preparat de senaste sex månaderna. Två av dessa har rapporterat att **subutex** har börjat missbrukas. En informant beskriver att subutex krossas till pulver och sedan intas nasalt eller injiceras. Det ger ett lätt heroinrus och missbrukas av heroinister och blandmissbrukare.

En annan rapportör inom sjukvården rapporterar om **GBL/butandiol**. Preparaten intas oralt och beskrivs som en trögflytande vätska som är salt i smaken. Preparatens symtom är hög aktivitet, starkt självförtroende, sänkt medkänsla, lugnande och medvetlöshet. De missbrukas av både män och kvinnor.

Neurontin är ytterligare en drog som rapporterats från sjukvården. Neurontin har samma effekt som bensodiazepiner men kan också användas för att förstärka effekten av opiater. Preparatet ser ut som en tablett och missbrukas av bensodiazepinmissbrukare och opiatmissbrukare.

En informant inom sjukvården har rapporterat att fyra personer som suttit häktade använt **crack**.

Vanligaste drogerna

18 rapportörer svarar att alkohol är den mest förekommande drogen, åtta stycken uppgav cannabis och fyra att det är amfetamin. Av dem som jobbar inom socialtjänsten svarade nio att alkohol är vanligast, fem att det är cannabis och två att det är amfetamin som förekommer oftast. I sjukvården kan man se ett liknande mönster, nio svarade att alkohol förekommer oftast, fem att det är cannabis och en att amfetamin är vanligast bland de personer de kommer i kontakt med. Alla, tre respondenter, inom frivilligorganisationerna svarade att alkohol var den mest förekommande drogen och två att amfetamin var den näst mest förekommande drogen. Frågan besvarades endast av en polis som rapporterade att amfetamin var den vanligast förekommande drogen och näst mest förekommande var alkohol.

Har arbetssättet förändrats?

Av de 32 uppgiftslämnare som medverkat i undersökningen uppgav nio att det skett förändringar i deras arbete med narkotika under de senaste sex månaderna.

Från **socialtjänsten** rapporterade tre stycken om förändringar. En svarade att dom inte kunnat ta emot nya klienter då enheten skulle stängas den 30 juni 2006. En annan rapportör uppgav att dom haft fler informationsmöten till berörda föräldrar och generellt till föräldrar. De har även ett drogfokus där de

på gruppnivå arbetar med ART¹ och individuellt med de salutogena² bitarna hos berörda ungdomar. En uppgiftslämnare uppgav att de fått igång en öppenvårdsbehandling av 12-stegsmodell.

Inom **sjukvården** uppgav fem respondenter att arbetet med narkotika förändrats. Två rapporterade om nya enheter för ungdomar och unga vuxna, och en annan att de fått 40 nya platser för substitutionsbehandling med subutex och metadon. Ytterligare en rapporterade att de fått ökade anslag tidigare som kvarstår och därmed har de kunnat öka samarbetet med myndighetsutövande socialtjänst. En respondent uppgav att missbrukare med sidodiagnoser såsom psykos, depression, ångest ska ges högre prioritet.

Endast en rapportör från **polisen** svarade på frågan om förändrade arbetssätt. Respondenten svarade att de nu har en mer ärendebaserad inriktning från att tidigare mest ha arbetat med tips. Detta har inneburit att dom inte kommer ut på ”gatan” lika mycket.

Göteborg – hela landet

Det är svårt att avgöra om undersökningen indikerar några tydliga skillnader mellan Göteborg och andra delar av landet. Inom de flesta bedömningsområdena svarade respondenterna i Göteborg likartat som respondenterna i riksundersökningen. Inom ett fåtal områden går det dock att urskilja en tydlig skillnad. En är att det främst är respondenter i Göteborg som svarat att antalet personer som missbrukar GHB ökat. Även i de tre tidigare undersökningarna uppgav förhållandevis många respondenter i Göteborg att antalet personer som missbrukar GHB ökat.

Från Göteborg, Stockholm och Malmö uppgav respondenterna i högre utsträckning, än i övriga landet, att antalet personer som missbrukar kokain ökat. Något gemensamt för Göteborg, Stockholm och Malmö är att uppgiftslämnarna rapporterat lägre priser på nästan alla preparat.

I Göteborg upptäckte man fler nya droger än på andra orter i landet. Om detta beror på att man i Göteborg är bättre än i övriga delar av landet på att kartlägga nya droger eller om det är avhängigt av att Göteborg har förhållandevis många rapportörer går dock inte att ge något svar på.

¹ Agressiv Replacement Training. Innebär att man ska ersätta sin ilska med någonting annat.

² Hälsofrämjande, om omständigheter som bidrar till att personer är vid god hälsa trots att de har varit eller är utsatta för avsevärda och potentiellt sjukdomsframkallande biologiska eller psykosociala stressorer. Källa: Nationalencyklopedin.

Referenser

Rask L (2006). *CANs rapporteringssystem om droger (CRD). Tendenser vinterhalvåret 2005–2006*. Rapportserie nr 96, Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.